

DANIEL, KIET KE OTU MKPARAWA EMI EKENAMDE AKPANIỌ ENỌ ABASI

Daniel 1:1-21; 2:1-49.

ỌYỌHỌ UKPEP-ŃKPO 419

Eke Ikpọ Owo

IKỌ IBUOT: “Daniel aduak ke esit esie, ete ke imọ idisabakede idem imọ ke udia edidem ye ke wine emi enye ọnwọnde” (Daniel 1:8).

I Idaha Daniel Ke Eritọnọ Ini Emi Ekemumde Enye

- 1 Emen Daniel ye nditọ Hebrew ita eka ke Babylon nte mbuot-ekọn ke ńkpọ nte isua 606 mbemiso Christ amana, Daniel 1:1, 2; 2 Ndidem 24:1.
- 2 Edidem ọnọ ewuhọ ke abañá erikpep-ńwed ye udia ke isua ita, ye edikpuhọre mmọ enyiń, Daniel 1:3-7.
- 3 Daniel aduak ete ke imọ idisabakede idem imọ ke mme udia eke ewade enọ mme ndem, Daniel 1:8; Deuteronomy 32:36-38; 1 ńwed Corinth 10:20.

II Edidiọn Abasi Etiene Daniel Ke Ntak Nsońọ-nda Esie

- 1 Oto ke mfọn-ido etubom oro, andikpeme mmọ onyime ndikpuhọre oruk udia mmọ, Daniel 1:9-16.
- 2 Abasi ọnọ mmọ ifiok ye eti ibuot, enyuń ekut ete ke mmọ efọn ekan kpukpru mmọ emi ekpepe ńkpọ ebańá utom-obot ke enyọn ye mbia-idiọn eke edude ke ofuri idut oro utim ikoduop, Daniel 1:17-20.

III Ndap Edidem Emi Mikayarakede Ye Ebeńe Daniel Ete Enọ Imọ Ini

- 1 Ekot mme ọfiok-ńkpọ owo ndiyarade ndap esie, edidem ayat esit onyuń ọtọhọ ye mmọ, Daniel 2:1-11.
- 2 Edidem ebiere mkpa ọnọ kpukpru mme ọfiok-ńkpọ owo, kpa ye Daniel ye mme nsańá esie, Daniel 2:12, 13.
- 3 Edidem ọnọ Daniel ifet ndinam eńwọnọ esie, nte enye ye nsańá esie ewọńọrede ebine Abasi ke akam, Daniel 2:14-18.
- 4 Eyarare ndibe-ńkpọ, ndien Daniel ọkọm Abasi, Daniel 2:19-23; Deuteronomy 29:29; Psalm 25:14; Job 12:22.

IV Daniel Etiń Nte Ndap Oro Asañade

- 1 Ke ini edade enye eka ke iso edidem, enye ọnọ Abasi Ubọn onyuń etiń abañá mbiet oro edidem okokutde, Daniel 2:24-33; Isaiah 42:8.
- 2 Akwa Itiat anuak mbiet oro, Daniel 2:34, 35; 7:13, 14, 26, 27; Psalm 118:22.

V Daniel Asiak Ndap Oro

- 1 Ibuot o-gold oro edi ukara Nebuchadnezzar, Daniel 2:36-38; 7:3, 4.
- 2 Ikpanesit ye ubọk eke sidibe (silver) edi ukara Media ye Persia, Daniel 2:39; 7:5.
- 3 Idibi ye ifuhi eke okpoho ada ọnọ ukara mbon Alexandria, Daniel 2:39; 7:6; 8:4-6, 20, 21.
- 4 Idibi ukot eke ukwak ada ọnọ ukara mbon Rome, Daniel 2:40; 7:7, 23.
- 5 Ikpat ukot eke ukwak ye mbat-eso ada ọnọ ukara emi mididianake ye eken, Daniel 2:41-43; 7:24, 25.
- 6 Itiat oro akanuakde mbiet oro edi Obio-ubọn Abasi, Daniel 2:44, 45; Isaiah 28:16; Utom Mme Apostle 4:11.

7 Edidem ofori Daniel ye nsaña esie, Daniel 2:46-49.

SE EKPEPDE EBAÑA

Daniel Ke Otu Mmọ Emi Edide Akpa

Daniel okodu ke otu mme akpa mbon ntañ-mfep emi ekemende ekpọñ Jerusalem eka ke Babylon ke ñkpọ nte isua 606 mbemiso Christ amana. Imekere ite ke enye ye mme ufan esie ita ekedi oruk kiet ye Edidem Zedekiah (ufań 3). Oro ama ọnọ mmọ ifet ndiduk ke ufọk Edidem ke Babylon, nte asańade ke uduak Abasi.

Ke eyo Daniel, Babylon ikedighe ñwọrọ-nda obio ikpọñ-ikpọñ ke ini oro edi, edi enye ekenyene ukara emi ọkọsọńde odudu akan tutu osim ini oro. Daniel ama odu do tọńode ke ini emi ukara esie okokońde eti-eti tutu osim iduọ esie, emi kpukpru edide ñkpọ nte isua 72 (ufań 21). Tọńode ke akpa ntañ-mfep mme Jew, tutu osim ini unyọñ mmọ, enye ekedi ntiense Abasi ke ufọk edidem akwa idut ofuri ererimbot emi. Isua 70 emi Judah okodude ke ntañ-mfep ekedi ukem-ukem isua 70 emi Babylon akakarade ofuri ererimbot. Ke isua emi Cyrus, edidem Persia, akakande Babylon, oro edi ke isua 536 mbemiso Christ amana, enye ama onyime mme Jew efiak enyọñọ eka obio mmọ.

Uduak Daniel

Se ewetde ebaña Daniel ke Ñwed Abasi edi kiet ke otu mme ibat-ibat mbuk emi ewetde emi enanade ndo. Ndusuk Daniel ye mme ufan esie ekedi ata mkparawa. Ndusuk owo ekere ete ke mmọ ekedi ñkpọ nte isua duọp-eba ke ini eketańde mmọ efep; ndien ke ntak uduak mmọ, mmọ ewọrọ eda nte mkparawa uko.

Uduak Daniel ikoduhe ke ibuot esie, edi okodu ke esit esie. Nnyin imọfiọk oto ke se nnyin isańade ibe, ite ke ndisọńọ nda ke Ikọ Abasi ke eritọńọ, ndinyuń nyom uńwam Abasi man ikeme ndisọńọ nda ñka iso, edi nnen-nnen usuń ndinyene uwem erikan ke Christ. Ekedi ñkpọ emi ọkọbiọńode mbet Abasi esie ndidia udia emi ewade enọ mme ndem. Daniel ama efehe Abasi, onyuuń ebieren ndisọńọ nda ke se enye ekekerede ete enen.

Eduak ñkpọ ema edu ke Babylon emi ekeńwanade ye idaha Daniel. Enye ye nsaña esie ikedighe mbon isen, mmọ ekedi mbon ntañ-mfep ke Babylon, emi ekedude ke otu mme idiọk owo, kpa mme okpono-ndem, emi ekedude ke idak ukara idiọk edidem, emi ikọ esie ekedide ibet. Ekemek mkparawa emi nte nditọ ufọk edidem ke ini iso, ekenyuuń eda mmọ edi ke ufọk edidem man otodo mmọ ebọ ukpep-ñkpọ ke abaña mme nti idaha ke okure esie. Edidem ke idem esie ọkọnọ uyo ke abaña ukpep-ñkpọ ye udia mmọ. Enyiń mme Jew emi mmọ ekekerede edian Abasi mmọ, ema ekpuhọre esin ke enyiń mme okpono-ndem, emi ekenyenede ebuana ke usuń kiet me eken ye mme abasi mbon Chaldea. Daniel ye nsaña esie ikekemeke ndise ikọt mmọ ye idorenyin ndomo kiet, koro mmọ ema eduọńọ, esuene idem ke ndiyak idem mmọ nsin ke ukpono-ndem.

Kpukpru ñkpọ ema edaha eda eńwana ye Daniel, edi enye ikeduehe, koro enye ama aduak ke esit esie ete ke imọ idisabakede idem imọ ke udia edidem. Abasi mme ete esie, emi enye akamade, ama okpono nsọńọ-nda esie, ọnọ enye eti ibuot ye ọniọń, tutu enye akan kpukpru mme ọfiọk-ñkpọ owo ke Chaldea, okut mfọn-iso oto mme ete ufọk-esie, enyuuń emenere enye enim ke akwa itie-ukpono ke obio ukara oro. Ndien mbemiso uwem Daniel okure, Abasi ama anyaña enye osio ke kpukpru ñkpọ-ndik, onyuuń ayarare ebe ke enye nte Anditiń ntiń-nnim ikọ, mme ñkpọ-ntibe ke mme akpatre usen emi nnyin ikutde nte ewọrọde esu ke eyo nnyin. Udori odu ke ndisọńọ nda nnam akpanikọ nnọ Abasi Daniel.

Uforo Daniel

Utibe usuń emi Daniel ọkọdọkde akada ke akwa itie-ukpono ke ererimbot edi se etińde ebaña ke Ezekiel 14:14, 20; 28:3, emi ekewetde ke isua efut ema ekebe, ke ini Daniel okosuk edide akparawa. Nso utibe akparawa! Enye ikenyekke ke baba usuń kiet ke abaña se enye ọkọfiọkde ke Ikọ Abasi, edi okosuk anam akpanikọ ọnọ okpono-ndem edidem emi, tutu eyak utom ndise ñkpọ mbaña mbubehe akwa ukara ofuri ererimbot emi esin enye ke ubọk. Emi edi uwut-ñkpọ ọnọ nnyin ete “Kutiene ediwak owo edem uka idiọk” (Exodus 23:2). Abasi ama ọnọ mmọ emi ekpańade ke ntak Ikọ Abasi ke

ukperedem ini emi uko ndisoñọ nda nnam akpanikọ tutu mkpa, okposuk edi nte mmọ ekpekedude uwem edieke mmọ “ekpeduokde ekpri wine,” mme “etopde ekpri incense esin ke ikañ” ndiwut ukpono nnọ edidem.

Ndap Nebuchadnezzar

Emi ekedi ke udiana akpa isua ubọñ Nebuchadnezzar nte ñkukure andikara, ke ini enye ama ekebem iso ese ñkpọ abañā mbon-ekọñ ete esie ke isua itio kiet emi ekebede. Enye ama aka ekọñ ye mme idut edem usop-utiñ onyuñ ọbọ Palestine ke ubọk Egypt ke isua ita ema ekebe. Mme owo ekere ete ke ekedi ke ini emi ke ekemen Daniel ye nditọ Jew eken nte mbuot-ekọñ eka ke Babylon. Daniel okodu ke Babylon ke isua ita.

Ekikere edidem ke ñkpọ-nna esie ekedi ukem-ukem nte mme enyene ibuot owo esikerede, oro edi, nso idida itie ke emi ebede? Abasi eneme ye kpukpru owo ke abañā nsinsi-ini. Emi edi mbume emi odude ke kpukpru esit, mkparawa mme ñkani owo, mbon inyene, mme ubuene. Ñwed etiñ ọnọ nnyin ete ke Abasi anam “enyin añwaña kpukpru owo okododuk ke ererimbot” (John 1:9).

Ke ini ndap edidem ama akadaha ọkpọñ enye ke ini enye edemerede, enye okut ete ke ema ewut imọ akpan ñkpọ ke ndap oro, edi enye ikekemeke nditi. Unana ukeme mme ọfiok-ñkpọ owo ke idut oro nditiñ se ndap oro ekedide akayarade owut unana ukeme owo ke ñkpọ eke abañāde Abasi. Edidem ama etiñ ikọ ndik ete ke eyekpok mbon-ñwed, enyuñ enim mme ufok mmọ ke ekwe edieke mmọ mitiñke ndap oro. Mme ikọ ndik, me enọ ikemeke ndikpuhọre unana ukeme owo. Mkpe-ubọk mmọ ndidọhọ edidem etiñ ndap oro mbemiso mmọ esiak enye akayarare ọnọ edidem abiaña ye nsu-nsu ikọ mmọ. Enye ama ekere ete edieke mmọ mikemeke nditiñ se ama akada itie, mmọ edisaña didie eyarare ñkpọ ini iso?

Eyom Uñwam Abasi

Mme ọfiok-ñkpọ owo ema etiñ enọ edidem ete ke mme abasi emi iduñ mmọ miduhe ye owo, ekeme ndiyarare ñkpọ emi. Ke unana edinim ke akpanikọ mmọ, nte mme okpono-ndem, mmọ ema ekut ufọn uñwam eke otode Abasi ndiduk ndi edieke anade nte enim mmọ uwem. Da ekikere mme okpono-ndem emi owutde nte Abasi adade nsan-nsan ye owo domo ye se ewetde ete; “IKỌ akabare edi obukidem onyuñ oduñ ye nnyin” (John 1:14).

Etie nte owo ikabatke Daniel ye nsaña esie isin ke otu mbon-ñwed, mmọdo, owo ikokotke mmọ ika ke iso edidem. Abasi okonim ete edi ntre, man otodo odudu Esie ayarare owut ete ke kpukpru ifiok owo edi ikpikpu. Daniel ama ada ikike ọdọhọ ye andikpeme edidem ete enọ imọ ifet. Enye ama okot nsaña esie ndibọñ akam (Matthew 18:19). Ukem-ukem usuñ emi ke ekeda enyaña Peter esio ke mkpa, ke ini Herod ekesinde enye ke ufok-ñkpọkọbi, ndien ufok-Abasi ebọñ akam ebaña ubọhọ esie. Angel Abasi ama edi ediñwam enye onyuñ osio enye do (Utom Mme Apostle 12:5-12).

Ibọrọ Eke Abasi

Ke Abasi ama ọkọbọrọ akam oro ke ndiyarare ke ñkukut nnọ Daniel, enye ke ndo-ndo oro, ọnọ Abasi ubọñ ye ekọm, onyuñ etiñ ete ke kpukpru ifiok ye odudu enyene Enye ke ndimen ndidem mfep, nnyuñ nnim ndidem ke itie. Abasi osuk edi Andikara ofuri ererimbot.

Ntañ-mfep mme Jew ñka Babylon ekedi ata akpan ñkpọ-ntibe ke mbuk nditọ Israel. Ekedi akpatre ini ukara Israel ye ñtọñọ ukara mme Idut (Gentile), ata akamba ñkukut ke abañā ini iso, emi okotim ayarare ke mbiet owo emi, koro akada ọnọ usen owo, kpa usen emi enye ekenyenede ifet ndikut se enye akpakanamde ọnọ idem esie.

Ibuot o-gold oro akada ọnọ Nebuchadnezzar owo Chaldea, mme, ukara Babylon. Ikpanesit ye ubọk eke sidibe (silver) oro eketiñ abañā ukara mbon Media ye Persia. Idibi ye ifuhi eke okpoho akada ọnọ ini ukara Alexandria eke ubọñ mbon Greece. Idibi ukot esie eke ukwak akanyan ubọk owut ọkpọsọñ ukara eke Rome. Ikpat ukot emi ekedide ubak ukwak, ye ubak mbat-eso, okowut akpatre mme ini emi mme owo edikarade ke isọñ, ke ini ukara mme idut mididianake kiet, kpa nte nnyin ikutde mfin emi. Itiat emi ekesiakde esio ke obot, emi midighe ubọk owo asiak, okonyuñ anuakde mbiet oro mbai- mbai tutu enye akabare ebiet mbio emi otode ke ọtọ ubek-ibokpot ke nda-eyo, idighe ñkpọ efen ke

mibòhòke Obio-Ubòñ Abasi, emi owo midibiatke, midinyuñ ikpòñke inò mbio efen, edi eyekabare edi akamba obot, onyuñ oyòhò ke ofuri isòñ.

Tòñòde ke mme usen Daniel tutu osim eridi Christ, ererimbot okodu ke idak ukara mkpòsòñ idut inañ emi, ukem-ukem nte Daniel eketiñde. Edi usen efen ke edi, emi Ñwed Abasi etiñde kpukpru ini abañ; enye edi “usen Qbòñ.” Akwa Itiat oro ekpere ndiduo nnyuñ nnuak mme idut mme Gentile, ndien do ke ediwuk ediye Ukara ke tòsin isua emi ediyòhòde ye ubòñ.

MME MBUME

- 1 Ke ini ukara anie ke ekemum Daniel ke mbuot-ekòñ?
- 2 Nò nta emi Daniel okokutde unen.
- 3 Nò enyiñ Hebrew emi nsaña Daniel ekekerede.
- 4 Nso ikedi nta emi ekenyimedede ndinò Daniel ifet, edi esin ndinò mbon Chaldea?
- 5 Wut usuñ iba ke ukpèp-ñkpò emi, emi Abasi akadade ayarare mme ñkpò ini iso.
- 6 Ke usuñ ewe ke ntiñ-nnim ikò Daniel òkpùhòre ye eke mme anditiñ ntiñ-nnim ikò eken?
- 7 Tiñ baña editòñò ye akpatre ukara mme Idut (Gentile).
- 8 Siak mme akwa ikpehe esie inañ, ke mbuk eset.
- 9 Ke usuñ ewe ke mme ukara ererimbot emem enò kiet eken nte ekewutde ke mbiet oro?